

आभाबु र छोराधोरी

धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नको कानून बमोजिम पुँचाउन पर्ने रीत

- स्वदेशभित्रे धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्न चाहेमा बालबालिकाको अभिभावक र संस्थासँग अनुमति लिएर धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको लिखितसहित सम्बन्धित अदालतमा निवेदन दिनुपर्छ।
- विदेशमा धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्न चाहेमा, अन्तर्राष्ट्रीय धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री बोर्डसमक्ष तोकिएको कागजात सहित निवेदन दिनुपर्छ।

धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्तिको दायित्व

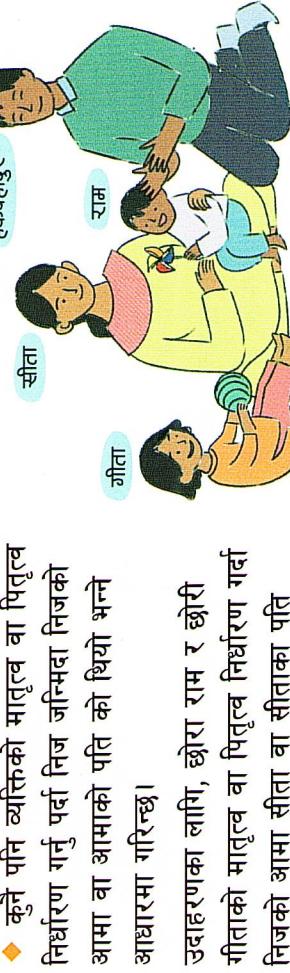
- धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीलाई छोरा वा छोरीसरह आफ्नो दृज्जत र क्षमताअनुसार पालनपोषण, स्वास्थ्य, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा उचित शिक्षाको व्यवस्था गर्ने,
- धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको हक र हितको संरक्षण गर्ने,
- मात्रिक तथा पैत्रिक अखिलयारी प्रयोग गर्ने।

धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको दायित्व

- धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्तिलाई आफ्ना बाबू, आमासरह इच्छत तथा क्षमता अनुसार पालनपोषण, स्वास्थ्य तथा हेरचाहको व्यवस्था गर्ने,
- धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्तिको सम्पत्तिको संरक्षण, हेरिविचार तथा उचित व्यवस्थापन गर्ने, धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्तिको हक र हितको संरक्षण गर्ने।

- तोट:
- धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको हक, अधिकार, दायित्व र जिम्मेवारी धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्तिको छोरा वा छोरीसरह हुनेबै, कर्तृसेरै कुनै व्यक्तिलाई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राखिसकेपछि निजको छोरा वा छोरी जिन्मए पनि त्यस्ता धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको छोरा वा छोरीसरहको हैसियतमा कर्तृ असर पर्दैन।
 - धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री भएको व्यक्तिले आफूलाई जन्माउने बाबू, आमाको अंशमा दाबी राख्ने पाउदैन तर धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री बदर भएकोमा आफूलाई जन्माउने बाबुआमाको अंशमा दाबी गर्ने पाउँछ। धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री हुँदाका बख्त निजले अंश लिइसकेको भए निजले त्यस्तो सम्पत्तिसमेत लिन पाउँछ।

मातृत्व वा पितृत्व निर्धारण गर्ने आधार

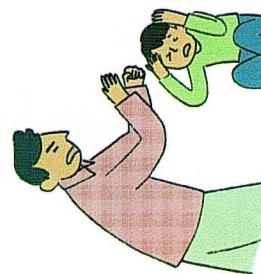

- कुनै पनि व्यक्तिको मातृत्व वा पितृत्व निर्धारण गर्नु पर्दा निज जन्मदा निजको आमा वा आमाको पति को थियो भन्ने आधारमा गरिन्छ।
- उदाहरणका लागि, छोरा राम र छोरी गीताको मातृत्व वा पितृत्व निर्धारण गर्दा निजको आमा सीता वा सीताका पति हर्कृबहादुरको आधारमा गरिन्छ। पितृत्व निर्धारण गर्दा अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक त्यस्तो व्यक्ति जन्मदाका बख्त निजको आमाको पति रहेको व्यक्ति निजको वाल्यु भएको अनुमान गरिन्छ। विवाह भएको मितिबाट एक सय असी दिनपछि जन्मिएको शिशु र पिति हर्कृबहादुरको मृत्यु भएको वा वैवाहिक सम्बन्ध अन्त्य भएको मितिबाट दुई सय बहतर दिनभित्र सीताबाट जन्मिएको शिशु हर्कृबहादुरकै सन्तान हो भन्ने मानिन्छ वा अनुमान गरिन्छ।
- आमा सीता वा बाबू हर्कृबहादुरले, र कुनै अवस्थामा संरक्षक वा माथवरले मातृक तथा पैत्रिक अखिलयारी प्रयोग गर्न सक्छन्। आमा बाबुको वैवाहिक सम्बन्ध अन्त्य भएको वा कानूनबमेजिम भिन्न बसेकोमा नाबालक जिम्मा लिने आमा वा बाबुले सो अखिलयारी प्रयोग गर्न सक्छन्।

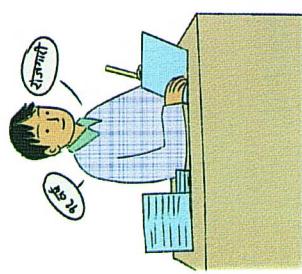
मातृत्व तथा पैत्रिक अखिलयारी प्रयोग गर्नेको दायित्व, अधिकार र जिम्मेवारी के हुन्?

- आमा बाबूले छोरा, छोरीलाई बाबू, लगाउन दिनुका साथै परिश्रम गर्न सिकाउनुपर्छ, उनीहरलाई स्लोह, अनुराग तथा माया दिनुपर्छ, सामाजिक मर्यादा, शिष्टाचार, सदाचार, नैतिकता, संस्कार, संस्कृति र रहन, सहन सिकाउनु, बुझाउनु र सोअनुसार आचरण गर्न लगाउनुपर्छ तथा शारीरिक, मानसिक तथा बौद्धिक व्यक्तित्व विकासका लागि आवश्यक पर्न अन्य जुनसुकै काम गर्नुराउनुपर्छ।

अदालतले मातृक तथा पैत्रिक अरिद्यारीमा कहिले रोक लगाउन सक्छ ?

- ◆ आमाबबुले छोरछोरीलाई कूर, अमानवीय वा यातनापूर्ण सजाय दिएमा, पटकपटक उपेक्षा वा हेला गरेमा वा दुरुणेयोग गरेमा, अनैतिक वा यैनजन्य पेसा, जीउ, ज्यान वा स्वास्थ्या खतरा हुन सक्ने काममा लगाएमा, निजको हितिविपरीत निजको सम्पति खर्च गरी हानी, नोकसानी गरेमा, धार्मिक वा सांस्कृतिक रीतिहसितिको पालना गर्दाको अवस्थामा बाहेक निजलाई भिक्षा मान्ने, कानूनबमोजिम कसूर हुने अन्य कुनै काम गर्न लगाएमा अदालतले मातृक तथा पैत्रिक अखिलयारीमा रोक लगाउन सक्छ।
- ◆ आमा वा बाबुको सहमतिदिना छोरा, छोरीले आमा, बाबुबाट भिन्न बस्तु हुँदैन तर राम र सीताको उमेर अठार वर्ष पूरा भएमा, रोजारारी प्राप्त गरी भिन्न बसेमा उनीहरुको मातृक तथा पैत्रिक अखिलयारीको अन्य हुँच तर, कुनै छोरा, छोरी शारीरिक वा मानसिक रूपले अशक्त भएकोमा निजले विवाह गरी भिन्न बसेको अखिलयारीमा बाहेक निजउपरको मातृक तथा पैत्रिक अखिलयारीको अन्य हुँदैन।
- ◆ छोरछोरीको जन्म दर्ता जन्मिएको तीन महिनाभित्र गर्नुपर्दछ।

धर्मपुत्र र धर्मपुत्री

विष्णा १२ वर्षकी नाबालिका हुन्।
उनलाई इयामबहादुर र गोमाले धर्मपुत्री बनाउन छोजेका छन्।

कस्तो व्यतिलाई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्न सकिन्छ ?

- ◆ कुनै पनि नेपाली नागरिकले १४ वर्ष उमेर पूरा नभएसम्मको बालबालिकालाई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको रूपमा लिन वा दिन सक्छ, तर आमाबाबुको एउटा मात्र छोरा वा छोरीका रूपमा रहेको बालबालिका भए धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री लिनदिन भिल्दैन।
- ◆ बाबु र आमा दुवैको मृत्यु भई कसैको सरक्षणमा नराहेको र बालगृहमा कम्तीमा छ महिना बसेका अनाथ बालबालिका र स्वेच्छाले त्यागेका बालबालिका, विदेशीलाई धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको रूपमा लिन सकिन्छ।
- ◆ कुनै पनि स्वदेशी वा विदेशी व्यक्तिले एक पटक धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राखेपछि त्यस्तो दम्पतीबाट अरु सत्तान जन्मे पनि धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको कानूनी हैसियत प्राकृतिक सत्तान सरहकै हुन्छ।
- ◆ धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राखनका लागि धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्ने व्यक्ति र धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री बस्ते व्यक्तिबीचको उमेरको अन्तर २५ वर्षको हुनुपर्छ।

उदाहरणका लागि:- विष्णुको उमेर र इयामबहादुरका दम्पतीको उमेरबिच २५ वर्षको अन्तर हुनुपर्छ।

धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नको लागि योग्यता

- ◆ धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राखन चाहेसे दम्पतीले विवाह भएको दश वर्षसम्म पनि छोरा वा छोरीको जायजन्म नभएको हुनुपर्दछ,
- ◆ पैतालीस वर्ष उमेर पूरा भएकी अविवाहिता, विवाह, सम्बन्धिच्छेद वा ल्यायिकपृथक्किरण गरी बसेकी छोरा वा छोरी नहुने महिला हुनुपर्छ,
- ◆ पैतालीस वर्ष उमेर पूरा भएको अविवाहित, विवाह, सम्बन्धिच्छेद वा ल्यायिकपृथक्किरण गरी बसेको छोरा वा छोरी नहुने पुरुष हुनुपर्छ।
- ◆ विदेशीलाई नेपाली नागरिक वा नेपालमा बसेबास गरेको विदेशीको कुनै बालबालिका धर्मपुत्र वा धर्मपुत्रीको रूपमा ग्रहण गर्न योग्य हुन विवाह भएको दश वर्षसम्म पनि छोरा वा छोरी नभएको दम्पति, पैतालीस वर्ष उमेर पूरा भई पचपन्न वर्ष उमेर ननाधेकी अविवाहित, विवाह, सम्बन्धिच्छेद वा ल्यायिकपृथक्किरण गरी बसेकी छोरा वा छोरी नहुने महिला, पैतालीस वर्ष उमेर पूरा भई पचपन्न वर्ष उमेर ननाधेको अविवाहित, विवाह, सम्बन्धिच्छेद वा ल्यायिकपृथक्किरण गरी बसेको छोरा वा छोरी नहुने पुरुषमध्ये हुनुपर्छ।

